

РОЗДІЛ 1 УКРАЇНСЬКА МОВА

УДК 81'1:81'38:82-93(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.17-1.1>

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ РЕСУРСИ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ (НА МАТЕРІАЛІ КАЗКИ «МІСТО БЕЗ КВІТІВ» В. ШЕВЧУКА)

LINGUISTOLISTIC RESOURCES OF UKRAINIAN LITERATURE FOR CHILDREN (ON THE MATERIAL OF THE FAIRY TALE «CITY WITHOUT FLOWERS» V. SHEVCHUK)

Свтушина Т.О.,

orcid.org/0000-0001-6561-5880

кандидат філологічних наук, доцент,

*доцент кафедри української філології і методики навчання фахових дисциплін
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського*

Стек А.В.,

orcid.org/0000-0003-4403-8716

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

філологічного факультету

Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

У статті здійснено спробу виокремити лінгвостилістичні ресурси казки з метафоричним змістом «Місто без квітів» В. Шевчука як програмового літературного твору для позакласного читання п'ятикласників за проектом «Інтелект України». З'ясовано, що ефективність реально-фантастичної комунікації автора з читачем у досліджуваній літературній казці забезпечують насамперед кольоролексеми, слова зі зменшувально-пестливими та згрубілими суфіксами, епітети, метафори, гіперболи, порівняння, числівники, непоширені прикладки, речення різної модальності та будови.

Доведено, що носієм об'ємного інформаційного потенціалу в казці «Місто без квітів» В. Шевчука є кольоролексеми, уживання яких пов'язане зі створенням різних образів та змістом твору. Це лексеми на позначення як власне кольору, так і образно-стилістичні одиниці, що позначають асоціативну кольорну ознаку. Лексико-семантичне поле кольору в аналізованому творі концентрують із незначною перевагою хроматичні кольори та ахроматичні. Стилістична функція кольоролексем репрезентується в їхній здатності виступати складниками тропів: епітетів, порівнянь та метафор, що сприяє вираженню авторської думки.

З'ясовано, що числівник як частина мови в казці «Місто без квітів» В. Шевчука сприяє відтворенню реальної дійсності. Порядкові числівники дещо домінують над кількісними. Числівниковими «фаворитами» в казці є порядкові числівники перша, друга (ними ж письменник називає двох дівчаток, головних персонажів). Це натяк, що будь-яка дівчинка може бути щасливим персонажем казки «Місто без квітів», дбаючи про красу та екологію рідного міста та не дозволяючи домінувати в ньому сірим та чорним кольорам. Характерним для деяких кількісних числівників, ужитих В. Шевчуком, є символічність, здатність до моделювання гіперболи, синекдохи.

Доведено, що прикладки зосереджують у собі суб'єктивно-експресивну оцінку з позитивним чи негативним забарвленням, становлять значущий характерологічний засіб, підкреслюючи художній хист письменника.

Ключові слова: література для дітей, кольоролексеми, прикладки, числівники, стилістичне навантаження, казка «Місто без квітів» В. Шевчука.

The article attempts to single out the linguistic and stylistic resources of the fairy tale with the metaphorical content "City without Flowers" by V. Shevchuk as a program literary work for extracurricular reading of fifth-graders under the project "Intellect of Ukraine". It was found that the effectiveness of real-fantastic communication between the author and the reader in the studied literary tale is provided primarily by color tokens, words with diminutive and coarse suffixes, epithets, metaphors, hyperboles, comparisons, numerals, uncommon adverbs, sentences of different modality.

It is proved that the bearer of voluminous information potential in the fairy tale "City without Flowers" by V. Shevchuk are color tokens, the use of which is associated with the creation of various images and the content of the work. These are tokens to denote both the actual color and figurative and stylistic units that denote an associative color feature. The lexical-semantic field of color in the analyzed work is concentrated with a slight advantage of chromatic and achromatic colors. The stylistic function of color tokens is represented in their ability to act as components of tropes - epithets, comparisons and metaphors, which contributes to the expression of the author's opinion.

It was found that the numeral as a part of language in the fairy tale "City without Flowers" by V. Shevchuk contributes to the reproduction of reality. Ordinal numbers slightly dominate over quantitative ones. Numeral "favorites" in the fairy tale are the ordinal numbers of the first, second (the same writer calls the two girls, the main characters). This is a hint that any girl can be a happy character in the fairy tale "City without Flowers", caring about the beauty and ecology of the hometown and not allowing it to be dominated by gray and black. Characteristic of some quantitative numerals used by V. Shevchuk is symbolism, the ability to model hyperbole, synecdoche.

It is proved that appendices concentrate in themselves a subjective-expressive assessment with a positive or negative color, constitute a significant characterological means, emphasizing the artistic skill of the writer.

Key words: children's literature, color tokens, appendices, numerals, stylistic load, V. Shevchuk's fairy tale «City without flowers».

Постановка проблеми. Українська література для дітей, передбачена для позакласного читання за проектом «Інтелект України», покликана формувати чуйних громадян України, поціновувачів естетики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині українську літературу для дітей усебічно студійовано в літературознавчому аспекті (Т. Качак [6 та ін.], В. Кизилова [7–9], О. Папуша [14] та ін.), лінгвостилістиці (Г. Атрошенко [1], Н. Дзюбишина-Мельник [3], Е. Огар [13] та ін.). Незважаючи на таке посилення уваги до літератури для дітей як духовного надбання українців, недостатньо вивченою є стилістика мовних ресурсів у художній скарбниці В. Шевчука, адресатом якої є діти.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити лінгвостилістичні ресурси казки «Місто без квітів» В. Шевчука як програмового літературного твору для позакласного читання п'ятикласників за проектом «Інтелект України».

Поставлена мета зумовила розв'язання таких завдань: 1) обґрунтувати поняття «література для дітей»; 2) з'ясувати лінгвостилістичні ресурси казки «Місто без квітів» В. Шевчука; 3) дослідити мовностилістичне навантаження носіїв інформації, що забезпечують естетичність комунікативного потенціалу в казці «Місто без квітів» В. Шевчука.

Виклад основного матеріалу. Література для дітей – своєрідна скарбниця художніх творів про те, «хто така дитина, що таке її мікрокосм і макрокосм, тобто все, що її оточує» [7, с. 17].

Релевантність літератури для дітей науковці вбачають у хисті автора транслювати і «зробити видимою для реципієнта будь-якої вікової категорії саму природу дитини, а через неї вказати на помилки та недоліки дорослого світу» [2, с. 253]. На цій підставі ключове завдання літератури для дітей убачаємо в тому, щоб бути комунікативно ефективною для юних читачів. Не є винятком останній програмовий твір з української літератури для учнів 5-го класу за проектом «Інтелект України». Це казка «Місто без квітів» В. Шевчука, яка напередодні літніх канікул занурює учнів у світ урбаністичного довкілля. Діти дивуються й замислюються, як може все в місті бути сірим і чорним, без сміху. Вони у цьому впізнають деякі локації з численними багатоповерхівками сьогоднішніх міст України. Розшифровуючи реальне й фантастичне в казці, юні читачі, зливаючись в одній особі з головними героїнями, намагаються скоріше дійти до щасливої кінцівки. Не останню роль у цьому відіграє мовне оформлення казки.

Реально-фантастичну комунікацію в казці з метафоричним змістом «Місто без квітів»

В. Шевчук доречно здійснює за допомогою сновидіння та подорожі, що спонукають дітей віднайти в подіях казки прихований сенс: місто як образ суспільства. А що сталося в казці, якою була подорож, який її результат, забезпечують насамперед кольоролексеми, слова зі зменшувально-пестливими та згрубілими суфіксами, епітети, метафори, гіперболи, порівняння, числівники, непоширені прикладки, речення різної модальності та будови. Вони в тексті казки становлять художню опору в змалюванні письменником подій твору, зосередженні увагу на змісті казкового образу міста без квітів. На жаль, обсяги статті не дають змогу ґрунтовно дослідити всю лінгвостилістичну палітру твору, тому звернемо увагу лише на деякі мовні увиразнення висловлення.

Зокрема, носієм об'ємного інформаційного потенціалу в казці «Місто без квітів» В. Шевчука є **кольоролексеми**, уживання яких пов'язане зі створенням різних образів та змістом твору. Стилістична функція кольоролексем репрезентується в їхній здатності виступати складниками тропів: епітетів, порівнянь та метафор, що сприяє увиразненню авторської думки. Погоджуємося з В. Кизиловою як дослідницею філософсько-притчевої модальності казок В. Шевчука, що кольорові епітети казки «Місто без квітів» володіють символічним змістом, який «сприяє розкриттю ідеї творів, є показовим натяком на їх притчевість» [9, с. 51]. **Чорний** колір дослідниця тлумачить як нічний, потойбічний, а **сірий** влучно асоціює з бідністю та спустошеністю міста без квітів. Малюючи у такий спосіб казковий простір на початку твору, «автор створює відповідну емоційну атмосферу <...>, підводячи в такий спосіб читача до думки про збитковість, спустошеність середовища» [9, с. 54].

У казці «Місто без квітів» В. Шевчука лексико-тематична парадигма кольоролексем спектрально різнопланова. «До неї входять як лексеми на позначення власне кольору, так і образно-стилестичні одиниці, що позначають асоціативну колірну ознаку» [16, с. 42]. А лексико-семантичне поле кольору в аналізованому творі концентрують із незначною перевагою хроматичні кольори та ахроматичні. Це доводить те, якщо наполегливо та безстрашно крокувати до естетики щастя – збереження індивідуальності близького довкілля, – безбарвність буде переможено, станеться диво, усіх жінок (навіть зухвалих вельмож) хвилюватимуть різнобарвні квіти, і заспіває водночас усе місто.

На початку твору кольорові епітети з ахроматичними **сірими** та **чорними** кольорами, виконуючи описову функцію, зображують людей міста

без квітів: «Люди ж одягались у **сіру** й **чорну** одягу, і ніколи вони не веселилися й не сміялися, бо й не знали, що воно таке» [15, с. 60]. Міську господиню з її світою теж охарактеризовано як нещасливих: «...у тій залі сиділа одягнена в **сіру** сукню та **чорний** плащ королева, а довкола крутилися чорні, як жуки, прислужники» [15, с. 60].

Зауважимо, що **сірий** колір найчастотніший (13) серед ахроматичних кольоролексем. У шести фрагментах казки **сірий** колір у складі колірних епітетів функціонує разом із **чорним**, описуючи колір одягу мешканців та королеви міста, тварин, квіти кольорових снів головних героїнь, загалом кольорового тла урбаністичного довкілля. В інших випадках **сірі** кольорові епітети вербалізують такі об'єкти: **сірі стіни** [15, с. 61; 15, с. 62; 15, с. 68; 15, с. 69]; **сірий подолець** [15, с. 61]; **сірого каменя** [15, с. 61]; **сіра земля** [15, с. 65].

Другою за частотністю ахроматичною кольоролексеєю є **чорний** (10): «...а довкола крутилися **чорні**, як жуки, прислужники» [15, с. 60]; «На самій його верхівці присів спочити **чорний ворон**» [15, с. 61]. Як бачимо, кольорові епітети виконують у художньому тексті переважно описову та емоційну функції, тому такі засоби виразності є художньо багатозначними, взаємозумовленими.

Лише **чорний** колір серед усіх кольоролексем є складником такого художнього тропу, як порівняння: «Пробігли ті страшні вовчиська, й осіла знята ними, **ніби чорна хмара, курява**» [15, с. 63].

Редуплікація кольоролексеми **чорний** репрезентує колір ночей над похмурим містом без зелені: **чорних-чорнезних ночей** [15, с. 60]; **чорної-пречорної ночі** [15, с. 61].

«Товаришування» часто вживаних ахроматичних кольоролексем **сірий** і **чорний** підказало автору ефективний спосіб розкриття естетичної спустошеності міста. Це допомогло вдатися до секретів словотвору: «У нашому місті **все сіро-чорне**, і навіть **королева** наша **сіро-чорна** й ніколи не всміхається» [15, с. 65]; «...вчора вона ще була **чорно-сірою володаркою**» [15, с. 72].

Нечисленним (4) серед ахроматичних є **білий** колір: **білі стіни** [15, с. 60]; **білими квітами** [15, с. 61]; **білі суцвіття** [15, с. 61]; **усе біле** [15, с. 61]. Заглиблюючись у зміст твору, можна підсумувати, що **білий** колір у казці є будівельним матеріалом епітетів із позитивним емоційним забарвленням. **Білий** символізує добро, нове щасливе життя. Епітети з кольоролексеєю **білий** з'являються у снах головних героїнь, які обговорюють побачену зміну міста.

Хроматичні кольоролексеми естетично репрезентовані. Переважає в казці **зелений** колір (17):

зелені дахи [15, с. 60]; **зелені квіти** [15, с. 61]; **усе зелене** [15, с. 61]; **зеленою травою** [15, с. 63]; **зелене місто** [15, с. 63]; **зелену хижку** [15, с. 63]; **зелені коси** [15, с. 64]; **зелені очі** [15, с. 64; 15, с. 65]; **зелену одягу** [15, с. 64]; **зеленою долонькою** [15, с. 65]; **зелені сльози** [15, с. 65]; **зеленими очками** [15, с. 67]; **зелене море** [15, с. 67; 15, с. 71]; **зелене поле** [15, с. 68].

Стилістичну значущість кольоролексеми **зелений** підтверджують його епітетні та метафоричні вживання. В одному реченні прагматичну ефективність цього кольору вербалізовано в назві та описі Матері трави: «**Зелена Бабуся**, така маленька й стара, аж дивитися на неї було жалко, - мала вона **зелені коси, зелені очі, зелену одягу й тіло**» [15, с. 64]. Пряме й переносне значення кольору актуальне для об'єктів лісу, у який потрапили головні персонажі, щоб озеленити рідне довкілля квітами, тобто створити диво.

Кольоролексеми **червоний, жовтий, синій** в епітетних і метафоричних тропях описують лише рослини, назви предметів озеленілого міста: **червоні дахи** [15, с. 60] **червоними квітами** [15, с. 61]; **усе червоне** [15, с. 61] **червоних чобітках** [15, с. 68]; **жовтими квітами** [15, с. 61]; **синіми квітами** [15, с. 61]; **усе синє** [15, с. 61] чи зображує космонім: **голубе небо** [15, с. 61]. Ці кольори в казці «Місто без квітів» В. Шевчука є втіленням щастя, їхнє тепло розчинило все негативне й сіро-чорне.

Серед кольорів зі складною семантикою зафіксовано ніжні кольори здебільшого в метафоричних сполуках: **брунатних чобітках** [15, с. 68]; **золотими полисками** [15, с. 61]; **золотими стовбурами** [15, с. 65]; **срібною росою** [15, с. 63]; **срібні голоски** [15, с. 65]; **оранжеве сонце** [15, с. 70].

У двох функційних контекстах письменник передає колір через плоди рослини: «...і ці **малинові прислужники** підносили королеві здоровенні букети квітів» [15, с. 61]; «Очі палали, як те небо над головою, волосся **золотими полисками** грало, по щоках цвіли **малинові**, як одяга в прислужників, **рум'янци**» [15, с. 61].

Асоціативну колірну ознаку, апелювану до помолоділого міста, прочитуємо в кольоролексемах **барвистий** і **кольоровий**: **барвистими очками** [15, с. 68]; **барвисті стрічки** [15, с. 71]; **барвисту сукню** [15, с. 71]; **барвисті суцвіття** [15, с. 71]; **барвисту одягу** [15, с. 72]; **кольорові сні** [15, с. 60].

Загалом проаналізовані кольоролексеми здебільшого мають традиційну для художнього мовлення колірну семантику, проте в казці також набувають додаткової конотації.

Незважаючи на те що семантика числівника обмежена, а лексичне значення абстраговане, у досліджуваній літературній казці, крім іменників, прикметників, дієслів, часто демонструють свої стилістичні можливості **числівники**.

Числівникова палітра репрезентує інтелектуалізм, асоціативну образність художнього мовлення автора, оригінальний мовно-естетичний пошук, лексичне розмаїття української мови. Числівники формують зони статистичної напруженості. За поясненням Ю. Караулова, це «підвищена концентрація» у художньому тексті «навіть найбільш стандартних одиниць» [11, с. 123].

Поширеними в тексті є порядкові числівники. Навіть головних героїнь письменник називає протягом усієї казки лише **перша** та **друга дівчинка**. Окрім того, порядкові числівники виконують не лише номінативну функцію. Наприклад: «У **другій** руці була торбинка з насінням дерев» [15, с. 67]; «Вона поставила **першу** дівчинку на одну, а **другу на другу** долоню, і малі раптом вирости вище лісу» [15, 67]; «**Першою** прокинулася менша дівчинка» [15, с. 71].

У тексті казки спостерігаємо просторову висхідну градацію. Її створенню сприяють порядкові числівники **друга, третя, четверта, п'ята, шоста**. Наприклад: «Отож їхні ноги раптом узяли та й пішли, повівши на вулицю, а потому – на **другу й третю**, - так, як дівчатка собі намислили» [15, с. 62]; «А ті завертали вже на **четверту** вулицю, а далі й на **п'яту**. А коли прослалася перед ними **шоста**, почули раптом тупіт» [15, с. 62]; «...а в кінці **шостої** вулиці таки побачили високу-превисоку стіну» [15, с. 63]. Зафіксовані порядкові числівники на позначення послідовності маршруту маленьких головних героїнь до високої дивовижної стіни, як ми зазначили, створюють градацію. Ця стилістична фігура репрезентує поступово нагнітання засобів художньої виразності, зокрема і порядкових числівників як стилістем, для підвищення їхнього емоційно-сміслового значення.

Кількісний числівник **один** виконує функцію характеристики, демонструючи конкретну кількість: «А **один** ведмідь і потилицю почував» [15, с. 69] чи на невизначену кількість: «...і **не з одного** тоді з пліч звалилася ведмежа та вовча шкура» [15, с. 69]. Автор удало, особливо в останньому реченні, натякає, що краса, зокрема спів дівчаток, може змінити світ. Так, хижі звірі кам'яніють на місці від незвичного естетичного дотику, із багатьох може зникати «ведмежа чи вовча шкура». Казкові звірі-охоронці стіни, наприклад, почали поширювати інформацію про озеленення міста, вступили до музичної школи.

Окрім того, письменник із натяком розтлумачує значення фразеологізму: «У тих, що були ведмедями, нічого не вийшло. Це про них кажуть, що вони **наступають дітям на вухо**» [15, с. 70].

Словоформи повторюваного кількісного числівника **один** слугують для зв'язності тексту: «Так народилася в їхніх голівках спільна думка, а щоб висловити її, не треба було шукати слів – зирнули вони **одна на одну** й зрозуміли все» [15, с. 62] тощо; «Тоді вони уздріли, що по вулиці біжать **один за одним** ведмеді, причому біжать, як люди, на **двох** ногах, але страшні вони були, пре-страшні» [15, с. 62]; «...і вони побачили вовків. Ті бігли теж, як люди, – на **двох** ногах, а в передніх лапах списи тримали» [15, с. 62]. Як бачимо, типовою стилістичною рисою досліджуваного твору є відсутність абстрагування від власне кількості. Зокрема, числівник **два** функціонує з метою створення образів, пов'язаних із частинами тіла людини, казкових ведмедів та вовків.

Загалом кількісний числівник **один** та його словоформи настільки стилістично вагомі, що вони завершують зв'язність тексту в останньому реченні казки: «Довкола пахли й похитували голівками квіти. А наші дівчатка, зирнувши **одна на одну**, кивнули голівками: **одна** складала музику, а **друга** підбирала слова...» [15, с. 72].

Подекуди числівники в казці «Місто без квітів» створюють символічний простір. Зокрема, у чотирьох фрагментах казки зафіксовано кількісний числівник **дев'ять**. Це число повної досконалості. У ньому поміщаються всі числа від 1 до 9. Це трикутник трьох – повний образ усіх світів. Це число посвячення в таємниці життя, великої мисленнєвої духовної активності. Наприклад: «–Треба нам дуже й дуже, **дев'ять разів** по дуже захотіти. Треба нам сказати **дев'ять разів** такі слова: «Стіно великая, стіно могутняя, розступися, стіно, перед нами – ми хочемо вийти у величезний і широкий світ!» [15, с. 63]; «дзвінко вигукнули **дев'ять разів** ті чарівні слова» [15, с. 63; 15, с. 69]. На нашу думку, такі повтори числівникового словосполучення доречно репрезентують жанр твору, акцентують увагу на числі **дев'ять** як символічному слові контексту, виконують функцію динамізації, інтенсифікації, допомагаючи змалювати казкову картину світу. А саме: повторюваний кількісний числівник **дев'ять** символізує насамперед мисленнєву активність дівчаток із казки щодо виходу у великий і широкий світ. За допомогою дієслівних (*захотіти, сказати, вигукнути*) та прикметникових (*дуже, треба*) супровідників числівникових словосполучень **дев'ять разів** автор удало інтенсифікує фантастичність літературної казки.

Наприкінці другої частини казки кількісний числівник *десять* і порядковий *одинадцятий*, на перший погляд, виконують власне номінативну стилістичну функцію. Проте ці числа разом із лексемою *комахи* містять завуальовану символічність поважності до Матері дерев: «*А там усередині сиділо десять поважних цвіркунів..., а найстарший, одинадцятий, приклав до підборіддя скрипочку й заграв так, що очі від натхнення заплющив*» [15, с. 64]; «*...а цвіркун одинадцятий поважно вклонився й урочисто щось проскрипів своєю цвіркунячою мовою*» [15, с. 65]. Окрім того, вище наведені числівники експресивізують народні прикмети, про які нагадує В. Жайворонок: «*Цвіркун у хаті – щастю бути, коли співає цвіркун під час розмови про справу – добра прикмета*» [5, с. 629].

В. Шевчук у казці «Місто без квітів» творчо використовує здебільшого кількісні числівники. Вони мотивують створення синекдохи, надаючи тексту високої тональності: «*...за короткий час увесь ліс задзвенів тисячами голосів, і ті голоси розбудили розгублені дівчатками насінинки трави*» [15, с. 67].

Число *сто* в досліджуваному творі – символ повноти. Цей числівник є базою для створення гіперболи, реалізуючи її стилістичну функцію. Такий художній троп проєктовано на біоморфні образи казки: «*Палац був дерев'яний, але не з мертвих стовбурів складений – просто зійшлося тут докупити сто сосон і сто дубів. Кронами вони затулили небо, а ще поселилося на кожному дереві по сто пташок*» [15, с. 66]; «*...і той спів, ясна річ, не міг не зачарувати сто по сто пташок*» [15, с. 66]. Такі числівникові контексти є вдалою мистецькою знахідкою письменника, вони впливають на контекстуальне приращення смислу, його актуалізацію та експресію.

У казці «Місто без квітів» В. Шевчука численним і значущим лінгвостилістичним засобом є також *прикладки*. Це «не звичайне іменникове означення із цілою образною ситуацією, конкретно-чуттєвою картиною, активна конструкція для вираження індивідуально-авторських порівнянь» [4]. Пропонуючи ознаку предмета, прикладка надає йому іншу назву, яка «містить у собі додаткове повідомлення, характеризуване чи описове значення» [10, с. 568]. Тобто означуваний прикладкою іменник є основною назвою, а прикладка – уточнювальною. Досліджуваний матеріал (15 фрагментів казки) доводить, що цей іменник, тобто предмет, – особи («*...протанцьовували всі таночки, які вміли грати славні музики-цвіркуни*» [15, с. 64]); космонім («*а над сонним*

містом зійшов великий круглолиций Місяць-чарівник...» [15, с. 71]); локативи-фітоценози («*...ту музику й пісеньки підслухали жайворонки, які висіли над полем-степом*» [15, с. 65]; «*–Хто ви, звідкіля й чому прийшли в мій ліс-недобір?*» [15, с. 65]); гербоніми («*сама я тут, у полі, і доглядаю кожну травинку-бадилинку*» [15, с. 64]), перифрастичні явища природи («*Здається, цей Вітер наснився дівчаткам: хлопчисько-збитошник, який захотів розвіяти їхнє насіння*» [15, с. 70]), що є означуваним словом, морфологічно трансльованим лише іменником. А роль прикладки виконують конкретні іменники, що одночасно коментують предмет, засвідчують його певні ознаки та якісно-оцінні характеристики.

У семи фрагментах казки «Місто без квітів» зафіксовано прикладку *Деревичка-Лісовичка*, із них лише в одному випадку ця прикладка функціонує в мовленні персонажів: «*–Попереду великий ліс, і живе в ньому сестра моя – Деревичка-Лісовичка*» [15, с. 64]. В інших випадках – це мовлення автора. Стилістично вагомими є чотири контексти з аналізованою прикладкою, оскільки у двох – це авторські зауваги в репліках цього персонажа казки. Наприклад: «*...сама на той спів вийшла до них із гущавини сама Деревичка-Лісовичка*» [15, с. 65]; «*Деревичка-Лісовичка зирнула на них, ніби перевіряла, чи правду вони кажуть*» [15, с. 66]; «*...а трон для Деревички-Лісовички стала зігнута біля кореня сосна*» [15, с. 66]; «*і в танок дівчатка пустилися, бо побачили, що Деревичка-Лісовичка дивиться на них...*» [15, с. 66]. Наведені речення демонструють важливість для рятівниць сірого міста Матері дерев, тобто Деревички-Лісовички. Слушно погодитися, що «характеризувальною ознакою прикладки є її властивість становити з іменником цілісну єдність» [12, с. 225]. А стилістичну вагомість персонажа з прикладковою назвою доповнюють такі слова: означальний займенник *сама*, конкретний іменник *дерев'яного палацу* з докупити складених живих стовбурів *ста сосон і ста дубів* Деревички-Лісовички на підкреслення її величавості *трон*, дієслова на привернення уваги *зирнула, дивиться*.

Зафіксовані прикладки набувають емоційного забарвлення, що вміщено в семантиці прикладки з її коментувальною чи уточнювальною функціями. Наприклад: «*Здається, цей Вітер наснився дівчаткам: хлопчисько-збитошник, який захотів розвіяти їхнє насіння*» [15, с. 70]; «*Барвисті стрічки затріпотіли на вітрі під подихом хлопчиська-збитошника...*» [15, с. 71]. Прикладки вдало уточнюють характер веселого та жартівливого вітру,

який наприкінці подорожі дівчаток розсіяв містом насіння, яке головні героїні роздобули завдяки своїм бажанням перетворити сон на реальність. Епіцентр простору казкового твору – сіре місто без квітів – змінився, оскільки по ньому розсіялося добро-насіння, яке пустило коріння у вигляді зелених дерев, соковитої різнокольорової трави.

Прикладки зосереджують у собі суб'єктивно-експресивну оцінку з позитивним забарвленням, становлять значущий характерологічний засіб, підкреслюючи художній хист письменника: «...а біля них, так само важко віддихуючись, стояло тільки кільканадцять **дівчаток-квітчаток**» [15, с. 68–69]. Водночас прикладки надають експресивне забарвлення аналізованому реченню й тексту казки.

Висновки. Отже, носієм об'ємного інформаційного потенціалу в казці «Місто без квітів» В. Шевчука є кольоролексеми на позначення як власне кольору, так і образно-стилістичні одиниці, що позначають асоціативну колірну ознаку.

Лексико-семантичне поле кольору в аналізованому творі концентрують із незначною перевагою хроматичні кольори та ахроматичні. Стилістична функція кольоролексем репрезентується в їхній здатності виступати складниками тропів: епітетів, порівнянь та метафор, що сприяє увиразненню авторської думки. Числівниковими «фаворитами» в казці є порядкові числівники *перша, друга* (ними ж письменник називає двох дівчаток, головних персонажів). Це, мабуть, натяк, що будь-яка дівчинка може бути персонажем казки «Місто без квітів» і бути щасливою, дбаючи про красу та екологію рідного міста. Характерним для деяких кількісних числівників, ужитих В. Шевчуком, є символічність, здатність до моделювання гіперболи, синекдохи. Прикладки всебічно характеризують персонажів, конкретизують їхній зовнішній вигляд, внутрішні якості, вдачу, поведінку, рід занять.

У подальшому перспективним є лінгвостилістичне вивчення синтаксису казки «Місто без квітів» В. Шевчука.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Атрошенко Г.І., Негрій І.І. Поетика казок Всеволода Нестайка: мовностилістичний аспект. *Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2014. Вип. 3(79). Ч. 2. С. 3–11.
2. Вовк У.С. Поняття дитячої літератури та її художня специфіка. Слово. Світ. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2002. № 453. С. 352–356.
3. Дзюбишина-Мельник Н. Художній стиль і мова творів для дітей. *Культура слова*. 1992. Вип. 42. С. 85–90.
4. Єрмоленко С.Я. Поняття стилістичного синтаксису. *Systematyzacja pojęć w stylistyce*. Opole. 1992. S. 57–62.
5. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. Київ : Довіра, 2006. 703 с.
6. Качак Т. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. *Гірська школа українських Карпат*. 2017. № 17. С. 161–165.
7. Кизилова В. Література для дітей та юнацтва: художня специфіка, тенденції інтерпретації. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. 2012. Вип. 17. С. 10–19.
8. Кизилова В.В. Українська література для дітей та юнацтва: новітній дискурс : навчально-методичний посібник. Старобільськ : Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. 236 с.
9. Кизилова В. Філософсько-притчева модальність казок Валерія Шевчука (на матеріалі збірки «Панна квітів»). *Мандрівець*. 2012. № 1. С. 51–55.
10. Кульбабська О.В. Вторинна предикація у простому реченні : монографія. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2011. 672 с.
11. Лосев А.Ф. Проблемы символа и реалистическое искусство. Москва : Искусство, 1976. 367 с.
12. Нагель В.В. Композиція та юстапозиція як засіб формування оцінного потенціалу слова. *Лінгвістичні студії*. 2008. Вип. 16. С. 224–228.
13. Огар Е. Мова дитячого літературного дискурсу: функційно-комунікативні аспекти дослідження. *Вісник СумДУ*. 2006. № 3(87). С. 10–17.
14. Папуша О. Наратив дитячої літератури: специфіка художнього дискурсу : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Тернопіль, 2004. 27 с.
15. Українська література. Хрестоматія. 5 клас : зошит з друкованою основою : Ч. III / уклад.: І.В. Гавриш та ін. Харків : Інтелект України, 2021. 72 с.
16. Яворська Г.М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації). Київ : Мовознавство, 1998. 50 с.